

Status učenca športnika in učenca mladega umetnika po predlogu Zakona o osnovni šoli

mag. Domen Petelin, univ. dipl. pravnik

V stalnem tematskem sklopu Šolstvo in pravo vam avtor mag. Domen Petelin s svojimi prispevki poskuša odgovoriti na številna odprta vprašanja s področja šolskega prava. Glede želenih vsebin prihodnjih prispevkov ali dilem glede vsakokratnega aktualnega prispevka se na avtorja lahko obrnete preko elektronskega naslova petelin.domen@gmail.com.

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje je novembra 2023 objavilo predlog sprememb Zakona o osnovni šoli, v katerem je kar nekaj novosti (drugačen režim izobraževanja na domu, nov koncept razširjenega programa, uvedba dveh tujih jezikov v obveznem programu itd.), med spremembami pa ministrstvo predlaga tudi drugačno ureditev sistema prilagajanja šolskih obveznosti, ki bodo v svojem bistvu enaka, le da bo učencem težje pridobiti pravico do prilagoditev.

Predlog sprememb Zakona o osnovni šoli uvaža drugačen koncept prilagajanja šolskih obveznosti. Za razliko od sedanje ureditve šola ne bo več podeljevala status učenca športnika oziroma umetnika, temveč bo na podlagi izkazanih potrdil in dosežkov učencu omogočila prilagoditev šolskih obveznosti. Terminov status učenca športnika in učenca mladega umetnika tako v zakonodaji ne bo več, pogovorno pa se bodo ti termini morda še ohranili.

Upravičeni učenci do prilagoditev šolskih obveznosti

Predlog sprememb Zakona o osnovni šoli tako določa, da naj bi se šolske obveznosti prilagodile trem skupinam učencev, in sicer:

- učencem, ki se vzporedno izobražujejo v glasbenih šolah, ki izvajajo javno veljavne programe, in so osvojili 1. do 3. mesto na referenčnih državnih oziroma nacionalnih tekmovanjih oziroma mednarodnih tekmovanjih, oziroma učencem, ki dosežejo vrhunski dosežek mednarodne vrednosti s področja glasbenega in plesnega izobraževanja;
- učencem, ki so osvojili 1. do 3. mesto na referenčnih državnih oziroma nacionalnih tekmovanjih oziroma mednarodnih tekmovanjih, oziroma učencem, ki dosežejo vrhunski umetniški dosežek mednarodne vrednosti s področja umetnosti, na katerem delujejo;

- učencem 7., 8. in 9. razreda, ki imajo v skladu s predpisi s področja športa status športnika in so osvojili 1. do 3. mesto na državnem prvenstvu v individualnih športnih panogah oziroma so državni prvaki v kolektivnih športnih panogah.

V predlogu zakona je na novo določena skupina učencev, ki naj bi bila upravičena do prilagoditev šolskih obveznosti, in sicer gre za učence, ki se vzporedno izobražujejo v glasbeni šoli, ki izvaja javno veljavni program. Do sedaj so bili ti učenci zajeti v skupino učencev s statusom mladega umetnika.

Pri vseh treh skupinah ministrstvo zelo zaostrojuje pogoj za upravičenost do prilagoditev šolskih obveznosti, saj bodo do te pravice upravičeni le učenci, ki so osvojili 1. do 3. mesto na referenčnih državnih oziroma nacionalnih tekmovanjih oziroma mednarodnih tekmovanjih (s področja glasbenega in plesnega izobraževanja ali s področja umetnosti, na katerem delujejo) oziroma so osvojili 1. do 3. mesto na državnem prvenstvu v individualnih športnih panogah oziroma so državni prvaki v kolektivnih športnih panogah.

Pri učencih, ki izstopajo na športnem področju, pa bodo lahko do prilagoditev šolskih obveznosti upravičeni le učenci 7., 8. in 9. razreda.

Pomanjkljivosti novih kriterijev oziroma pogojev

Zelo nedorečen in neobjektiven je pogoj, da so do prilagoditev šolskih obveznosti upravičeni tudi učenci, ki dosežejo vrhunski dosežek mednarodne vrednosti s področja glasbenega in plesnega izobraževanja oziroma s področja umetnosti, na katerem delujejo. Kdo bo presojal in odločal, ali je udeležba učenca na mednarodnem glasbenem, plesnem, slikarskem ali drugem tekmovanju oziroma objava njegovega dela v tuji reviji vrhunski dosežek mednarodne vrednosti? Zanimivo je, da do

prilagoditev šolskih obveznosti ne bodo upravičeni učenci, ki bi dosegli vrhunski dosežek mednarodne vrednosti na športnem področju.

Ministrstvo se je po eni strani odločilo za izredno strog, a objektiven pogoj, da mora učenec osvojiti 1. do 3. mesto na referenčnih državnih oziroma nacionalnih tekmovanjih oziroma mednarodnih tekmovanjih, po drugi strani pa predlaga povsem neoprijemljive kriterije, ki bodo med starši in šolo privedli do medsebojnih sporov v primerih različnih interpretacij, kaj pomeni vrhunski dosežek mednarodne vrednosti.

Enako je tudi z osvojenimi prvimi tremi mesti na nekem mednarodnem tekmovanju. Se bo štelo tekmovanje v igranju nekega inštrumenta, ki se ga udeleži 6 tekmovalcev iz Slovenije in Hrvaške, za mednarodno tekmovanje?

Tudi učenci, ki bodo osvojili 1. do 3. mesto na državnem prvenstvu v individualnih športnih panogah oziroma bodo postali državni prvaki v kolektivnih športnih panogah, bodo upravičeni do prilagoditev šolskih obveznosti. V predlogu sprememb Zakona o osnovni šoli ni nič zapisano, kako se vrednoti dosežek prvih treh mest na ekipnih tekmah v individualnih športnih panogah (npr. tretje mesto ekipe v smučarskih skokih do 14 let). Po predlogu zakona bi verjetno bili tudi prvi trije na ekipnih tekmah v individualnih športnih panogah upravičeni do prilagoditev šolskih obveznosti (predlog zakona določa pogoj, da so osvojili 1. do 3. mesto na državnem prvenstvu v individualnih športnih panogah, ne pa tudi individualno), vendar ali je potemtakem pravično, da so do prilagoditev šolskih obveznosti upravičeni le državni prvaki v kolektivnih športnih panogah, ne pa tudi drugo- in tretjevrščeni v kolektivnih športnih panogah. Takšno razlikovanje je še toliko bolj nepravično, saj največ učencev trenira ravno v kolektivnih športnih panogah (npr. nogomet, košarka, rokomet itd.), zato razvrstitev drugega in tretjega mesta na državnem prvenstvu v kolektivnih športnih panogah pomeni nepravično in neutemeljeno razlikovanje v primerjavi z dosežki učencev v ekipnih tekmovanjih v individualnih športnih panogah.

Nedorečen je tudi časovni kriterij o izpolnjevanju pogojev, saj je namreč po predlogu možno uveljaviti pravico do prilagoditev šolskih obveznosti tudi med šolskim letom, ne le do 30. 9. za tekoče šolsko leto. Bo potemtakem pravno dopustno učencu prilagoditi šolske obveznosti v dveh šolskih letih na podlagi istega dosežka? Če učenec doseže eno od prvih treh mest na nekem državnem tekmovanju januarja – je upravičen (na podlagi vloge) do prilagoditev šolskih obveznosti le v tekočem šolskem letu ali tudi v naslednjem šolskem letu (za isti dosežek)? Ali v obeh šolskih letih?

Zakonske norme bi morale biti jasne in nedvoumne s ciljem zasledovanja načela enakosti med vsemi učenci, tako pa predlagane zakonske spremembe znova dopuščajo možnost različnega odločanja v primerih enakega dejanskega stanja.

Postopek pridobivanja pravice do prilagoditev šolskih obveznosti po novem

Predlog Zakona o osnovni šoli določa, da za pridobitev pravice do prilagoditev šolskih obveznosti starši zaprosijo s pisno vlogo, ki ji priložijo:

- za učenca, ki se izobražuje v glasbeni šoli z javno veljavnim programom, dokazila o dosežkih;
- za učenca v primeru dejavnosti s področja umetnosti potrdilo organizacije, v kateri se udeleži, in dokazila o dosežkih;
- za učenca športnika potrdilo o statusu športnika in dokazila o dosežkih.

Vlogo je potrebno vložiti do 30. septembra za tekoče šolsko leto, iz utemeljenih razlogov pa lahko tudi med šolskim letom. O vlogi za pridobitev pravice do prilagoditev odloči ravnatelj na podlagi predhodno pridobljenega mnenja razrednika in oddelčnega učiteljskega zbora.

Pravica do prilagoditev šolskih obveznosti traja največ eno šolsko leto. Prilagoditve šolskih obveznosti se podrobneje uredi s pisnim dogovorom med šolo in starši. Prilagodijo se obiskovanje pouka in drugih dejavnosti ter načini in roki za ocenjevanje znanja.

Učencu zaradi bolezni oziroma poškodbe ali drugih utemeljenih razlogov prilagoditve iz dogovora lahko mirujejo, dokler obstajajo razlogi, na podlagi katerih je bilo odločeno o mirovanju. Mirovanje prilagoditev

lahko predlagajo razrednik, učiteljski zbor ali starši učenca. Če učenec ne izpolnjuje obveznosti iz pisnega dogovora, mu prilagoditve lahko na predlog razrednika ali oddelčnega učiteljskega zbora prenehajo. O mirovanju oziroma prenehanju prilagoditev odloči ravnatelj.

Pomanjkljivosti postopka pridobivanja pravice do prilagoditev šolskih obveznosti po novem

Ministrstvo vseskozi v postopku uveljavljanja pravice do prilagoditev šolskih obveznosti omenja oddelčni učiteljski zbor, razen pri odločanju o mirovanju prilagoditev, pri katerem je med možnimi vlagatelji naveden učiteljski zbor in ne oddelčni učiteljski zbor, kar je verjetno strokovni (jezikovni) lapsus ministrstva.

Če zakon določa pogoje za pridobitev pravice do prilagoditev šolskih obveznosti in o vlogi odloča ravnatelj, čemu je potem še vedno potrebno pred izdajo odločbe pridobiti mnenje razrednika in oddelčnega učiteljskega zbora? Le-ti namreč nimata nobene pravne teže. Predlog zakonskih sprememb namreč ne določa nobenih drugih pogojev od navedenih, zato je verjetno vprašanje na mestu: Čemu pridobivanje mnenja razrednika in oddelčnega učiteljskega zbora? Imajo ta mnenja kakšno procesno vrednost? Če je mnenje negativno, mora potemtakem ravnatelj vlogo za pridobitev pravice do prilagoditev šolskih obveznosti zavrniti? Kljub temu da učenec izpolnjuje zakonsko določene pogoje? Ali je postopek nezakonit, če ravnatelj pozitivno odloči o vlogi za prilagoditev šolskih obveznosti in pri tem ne pridobi mnenja razrednika in oddelčnega učiteljskega zbora?

V novem predlogu zakona je prav tako premalo konkretno urejen obseg prilagoditev šolskih obveznosti, saj je določeno le to, da se prilagodijo obiskovanje pouka in drugih dejavnosti ter načini in roki za ocenjevanje znanja (enako je navedeno tudi v trenutno veljavnem 51. členu Zakona o osnovni šoli). V praksi se je velikokrat pojavilo vprašanje, ali se lahko prilagodi tudi število ocen, zlasti v primerih športnikov, glasbenikov in umetnikov, ki so veliko časa odsotni od pouka, pa ministrstvo o tem v predlogu zakona nič. V zakonu bi lahko bil naveden tudi nabor možnih in konkretnih prilagoditev šolskih obveznosti, med ka-

terimi bi šole črpale konkretne prilagoditve za posameznega učenca, upoštevaje konkretne okoliščine obsega treninga oziroma vaj posameznega učenca.

Preveč ohlapen in nekonkreten je tudi institut dogovora med šolo in starši, saj v predlogu zakona ni navedene nobene vsebine, kaj naj bi dogovor zajemal (»prilagoditve šolskih obveznosti se podrobneje uredi s pisnim dogovorom med šolo in starši«). Morda bi lahko bile konkretne prilagoditve šolskih obveznosti določene že z odločbo ravnatelja. Še toliko bolj je nejasna pravna narava dogovora, saj z zakonom niso določene nikakršne dodatne obveznosti učenca, ki jih mora le-ta v času trajanja prilagoditev šolskih obveznosti izpolnjevati, saj je v predlogu zakona navedeno, da če učenec ne izpolnjuje obveznosti iz pisnega dogovora, mu prilagoditve lahko na predlog razrednika ali oddelčnega učiteljskega zbora prenehajo. Katere obveznosti je imel v mislih zakonodajalec? Katere obveznosti bo imela v mislih šola? Zopet primer anarhičnosti sistema, ko bo možnih nešteto interpretacij in variacij, kdaj učenec krši obveznosti iz dogovora. V praksi je prihajalo do odvzema statusa, ker npr. učenec ni zastopal šole na športnih tekmovanjih, kar je Inšpektorat RS za šolstvo v večih primerih nadzorov presodil, da to ne more biti razlog za odvzem statusa. V praksi je bilo tudi nemalo primerov, ko se je na nekaterih šolah učencu status odvzel, ko je prejel vzgojni opomin, na drugih šolah pa vzgojni opomin ni vplival na odvzem statusa.

Vse te nedoslednosti in različno prakso šol bi morale ministrstvo upoštevati ter vse tovrstne primere urediti na način, da bi bilo pravno ravnanje šol enotno, kar pa je možno le takrat, ko so zakonske norme jasne in nedvoumne. Ministrstvo ima ob napovedani spremembi zakona priložnost, da odpravi dosedanje anomalije, a se zdi, da se stvari niso lotili na celovit način, ki bi izhajal iz dosedanjih težav v praksi, ampak so se sprememb lotili parcialno, kar posledično pomeni, da bodo dosedanje težave ostale, pojavile pa se bodo tudi nove. In potem bomo znova priča okrožnicam, ki bodo pojasnjevale določena ravnanja in obveznosti šol, kar pa bi moralo biti sicer urejeno z zakonom. Časa za pripravo celovitih in koherentnih sprememb je bilo dovolj, saj je bila zadnja večja sprememba Zakona o osnovni šoli sprejeta v letu 2013.

KURIKULUM, šolsko pravno svetovanje, d.o.o.

Strokovnjaki za pravno svetovanje ravnateljem vrtcev, osnovnih in glasbenih šol. Delovnopravno področje, varstvo osebnih podatkov, priprava internih aktov, vzgojno-izobraževalna pravna materija.

Kontakt: info@kurikulum.si